

Code of Conduct ja turvallisempi tila SAMOKin toiminnassa

Sisällys:

Johdanto	1
Turvallisempi tila SAMOKissa	2
Toimintaympäristö	3
Verkkohäirintä	4
Häirintäyhdyshenkilöt	5
Toimintaohjeita häirintätapauksessa	5
Käsitteitä	6

Johdanto

SAMOK tavoittelee tapahtumisissaan, sekä toiminnassaan aina positiivista, [yhdenvertaista](#) ja turvallista ilmapiiriä. Code of Conduct ja turvallisemman tilan periaatteet luovat puitteet tavoitteeseen pääsemiseksi.

[Turvallisemman tilan periaatteet](#) ohjeistavat käytännön toimiin [syrjinnän](#), [häirinnän](#) ja [epäasiallisen käytöksen](#) ennaltaehkäisemiseksi. Periaatteisiin on listattu valintoja, jotka meistä jokaisen tulee tehdä varmistaakseen kaikkien turvallisen osallistumisen. [Code of Conduct](#) taas käsittelee vastuita ja mahdollisia syrjintä-, häirintä- ja kiusaamistilanteita, sekä niihin puuttumista. Molemmat antavat toimintaohjeita liiton toimiston väelle, opiskelijakuntatoimijoille, sekä muille SAMOKin toimintaan osallistuville. Yhteiset pelisäännöt varmistavat kaikkien osallistujien viihtyvyyden, sekä helpottavat tapahtumien järjestämistä ja mahdollisten ongelmatilanteiden ratkaisemista.

SAMOKin tapahtumista vuosien varrella saadun palautteen mukaan suurin osa osallistujista kokee tapahtumat positiivisina, yhteisöllisinä ja virkistävinä tilaisuuksina mm. vertaistuen vaihtoon.

Velvoitamme toimintaamme osallistuvilta tähän ohjeistukseen sitoutumista, jotta kaikki osallistujat voivat vastaisuudessaan kokea itsensä yhdenvertaisiksi ja tervetulleiksi osaksi SAMOKin yhteisöä.

(Tässä oppaassa käytetyt sanat häirintä ja häirintätilanne tarkoittavat myös [epäasiallisen käytöksen](#) ja [syrjinnän](#) tilanteita.)

Turvallisempi tila SAMOKissa

Kokemus turvallisuudesta on subjektiivinen ja tarpeet yksilöllisiä. Tilan nimeäminen turvallisemmaksi ei tee siitä turvallista, vaan vaatii aktiivista toimintaa kaikilta osallistujilta.

Ota puheeksi

- Itsestäänselvyyksiä ei ole olemassa. Sanoita ohjeet ääneen yhteisesti, jotta kaikki tietävät samat asiat.
- Jos olet epävarma, kysy. Vastaa toisten kysymyksiin asiallisesti.

Ole avoin

- Kohtaa uudet aiheet ja henkilöt ennakkoluulottomasti, ota jokainen vastaantuleva asia ja tilanne mahdollisuutena oppia uutta ja kehittyä.
- Vältä oletuksia esimerkiksi [seksuaalisuudesta](#), [sukupuolesta](#), [kansallisuudesta](#), [etnisyydestä](#), uskonnosta, arvoista, sosioekonomisesta taustasta, [terveydestä tai toimintakyvystä](#). Emme tiedä toisten taustoja.
- Jos oletat, oleta moninaisuutta. Meillä kaikilla on ennakkoajatuksia ja -oletuksia, joita tulee pyrkiä tunnistamaan itsessään.

Kunnioita

- Kunnioita toisten rajoja – fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia. Tarkastele myös omia rajojasi.
- Kunnioita jokaisen itsemäärättelyoikeutta.
- Älä pilkkaa, ivaa, halvenna, sysää syrjään tai nolaa ketään puheillasi, käytökselläsi tai teoillasi. Pitäydy arvostelusta, juoruilusta ja [stereotyyppien](#) ylläpitämisestä.
- Anna toisille tilaa ja mahdollisuus osallistua keskusteluun: älä jyrää muiden mielipiteitä ja puhu yhdenvertaisuutta edistävästi.
- Kunnioita toisten yksityisyyttä ja käsittele arkoja aiheita kunnioittavasti.

Toimi

- Ota vastuuta myös muiden osallistujien kokemuksesta, hyvä ilmapiiri on kaikkien vastuulla.
- Kuuntele, kannusta ja rohkaise.
- Ei tarkoittaa ei. Lopeta tai muuta käytöstäsi, jos toinen niin pyytää tai muutoin viestii. Pyydä anteeksi, jos olet loukannut tahallisesti tai tahattomasti muita.
- Jos huomaat syrjintää tai häirintää, älä jää sivustakatsojaksi. Puutu tilanteeseen tai ota yhteys häirintäyhdyshenkilöön.

Rentoudu

- Erehtyminen ja oppiminen on sallittua.

Code of Conduct

Toimintaympäristö

SAMOKin toimintaan osallistuvat ovat monesti yhteiskunnallisesti aktiivisia henkilöitä, joilla on vahvoja mielipiteitä ja ideologioita. Osallistujien identiteetit ja taustat ovat myös moninaiset. Kun kirjava joukko ihmisiä osallistuu yhdessä tapahtumaan, on konfliktien riski suurempi ja ennaltaehkäisevistä toimista huolimatta häirintää tapahtuu.

SAMOKin tapahtumia järjestetään monenlaisissa ympäristöissä ja tiloissa. Opiskelijakuntatoimijoiden ja muiden vaikuttajien lisäksi toiminnassamme vierailee esimerkiksi kouluttajia ja yhteistyökumppaneita. SAMOK varmistaa, että toimintaan osallistuvien lisäksi myös tapahtumapaikkojen henkilökunta ja vierailijat tuntevat Code of Conductin ja turvallisemman tilan periaatteet, sekä sitoutuvat noudattamaan niitä. Lisäksi SAMOK pitää huolen siitä, että [häirintäyhdyshenkilömmme](#) ovat asianmukaisesti koulutettuja ja tavoitettavissa.

Toimintaamme osallistuvilta velvoitamme toisten kunnioittamista ja oman käytöksen tarkastelua. Ne ovat ensimmäiset askeleet syrjimättömään ja häirintävapaaseen yhteisöön. Kaikkea ei tarvitse osata heti, mutta erehtyessä tulee tarkastella omaa toimintaansa ja muuttaa sitä. Turvallisemman tilan periaatteet ovat hyvä keino peilata omaa toimintaa.

Jokainen meistä on vastuussa ilmapiirin turvallisuudesta ja siihen liittyvistä henkilökohtaisista valinnoista. Osa hyvää toimintakulttuuria on, ettemme esimerkiksi juoruile, puhu asiattomasti toisille tai kiusaa. Esimerkiksi selän takana puhuminen luo epäluottamuksen tilan ja lisää epävarmuutta. Jos sinulla on palautetta annettavana, anna se ensisijaisesti henkilölle itselleen.

Varmista, että luot käytökselläsi ja puheillasi tilaa jokaiselle. Vältä oletuksia toisista ja heidän elämäntilanteestaan. Emme tiedä, mitä toinen käy läpi, tai millainen toisen tausta on. Turvallisin oletus onkin yleensä se, että paikalla on edustettuna esimerkiksi kaikkia vähemmistöryhmiä ja eri tavoin toimintakykyisiä ihmisiä. Silloin käyttää yhdenvertaisuutta edistävää kieltä, eikä tule sulkeneeksi ketään ulkopuolelle puheillaan, tai toiminnallaan.

Jokaisella on myös oikeus itsemäärättelyyn ja henkilökohtaiseen tilaan. Kunnioita toisen henkilön rajoja, sekä kertomaa tietoa ja puhuttele toisia heidän toiveidensa mukaan. Jokaisella on myös oikeus fyysiseen koskemattomuuteen. Ennen kuin kosket toiseen, varmista onko sinulla lupa siihen.

SAMOKin toiminnan erityispiirteenä on opiskelijakulttuurin vahva läsnäolo. Osallistujilla on sen myötä erilaisia toimintatapoja, perinteitä ja vitsejä. Ne ovat tervetulleita, mutta hyvän maun rajoissa. Raja työn ja vapaa-ajan välillä voi myös olla häilyvää, kun toiminnassa on paljon vapaaehtoisesti toimivia opiskelija-aktiiveja. On kuitenkin olennaista, että monet ovat yhteisössämme päivätyönsä puolesta. Siksi omaa toimintaa kannattaa peilata sen kautta, onko se työelämään sopivaa käytöstä.

Suomalainen alkoholikulttuuri näkyy toisinaan myös SAMOKin tapahtumien ja toiminnan yhteydessä. Se voi olla painostavaa, erityisesti henkilöille, jotka eivät käytä alkoholia. Ratkaisut alkoholin käytön suhteen ovat aina henkilön oma valinta, eikä valintaa tule kyseenalaistaa. Henkilökohtaisia valintoja alkoholin käytön suhteen kannattaa kuitenkin tarkastella, sillä alkoholin vaikutuksen alaisena ylilyöntejä tapahtuu helpommin. Päihtymys ei ole syy huonolle käytökselle, eikä poista tekijän vastuuta häirintätilanteissa.

Jos koet tai todistat [häirintää](#), pyydä henkilöä lopettamaan, ja/tai ota yhteys häirintäyhdyshenkilöön. Häirinnän tunnistaa yleensä siitä, että se luo jollain tapaa halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin. Jokainen kokee häirinnän eri tavalla, eikä ole yksiselitteistä tapaa määritellä henkilön kokemuksia. Toiselle esimerkiksi vitsi voi olla harmiton ja hauska, kun toinen kokee sen loukkaavana itseään tai muita kohtaan. Tämän vuoksi toisen kokemuksia ja tunteita ei tule kyseenalaistaa.

Häirintää voi olla vaikeampi tunnistaa silloin, kun se ei ole räikeää. Häirinnän aiheuttamat epämiellyttävät tunteet ja tajuaminen tilanteesta voivatkin nousta pintaan myös pitkään häirintätilanteen jälkeen. Nuo tunteet ja kokemukset ovat silti aiheellisia. Jos et ole varma oliko tilanne asiaton, tai oliko oma epämiellyttävä olo aiheellinen, kannattaa siitä keskustella häirintäyhdyshenkilön kanssa.

Verkkohäirintä

Sosiaalinen media ja muut verkkoympäristöt ovat olennainen osa SAMOKin tapahtumia. Ne toimivat myös yhteisenä viestintäkanavana niin virallisesti, kuin epävirallisesti. Siksi tulee tiedostaa, että verkossakin tapahtuu häirintää ja kasvottomuus voi madaltaa sen kynnyksiä.

Verkossa viestintä tapahtuu pääasiassa kirjallisesti ja kuvallisesti ja se voi siksi olla haastavampaa tulkita ja ymmärtää, kuin kasvokkain. Joskus kirjallinen viesti myös menee pieleen, ja aiottu merkitys ei välity muille. Jokaisen on hyvä tarkastella omaa viestintäänsä ja kirjoittamisen sävyä. Erilaiset meemit, kuvat ja videot ovat myös osa verkkoviestintää. Jos jaat tällaista sisältöä, huomioithan sen tilanteeseen sopivuuden. Älä jaa toisista ottamiasi kuvia pilkkaavassa kontekstissa, tai luvatta.

Verkossa tehty ja koettu häirintä ovat yhtä totta, kuin missä tahansa muuallakin tapahtunut häirintä. Kokemusten hyvinvointivaikutukset eivät eroa merkittävyydeltään ympäristöjen välillä, mutta verkkohäirinnän erityispiirteenä on sen ulottuminen yksityiseen tilaan, kuten kotiin. Siltä ei voi samalla tavalla suojautua esimerkiksi poistumalla paikalta. Myös verkossa havaitusta tai koetusta häirinnästä on suotavaa raportoida häirintäyhdyshenkilöille.

Häirintäyhdyshenkilöt

SAMOKissa on jatkuvasti valittuna vähintään kaksi häirintäyhdyshenkilöä. Jokaiselle SAMOKin tapahtumalle valitaan vähintään kaksi häirintäyhdyshenkilöä, jotka ovat SAMOKin tai opiskelijakuntien toimijoita ja edustavat moninaisesti eri sukupuolia. Lisäksi pyritään siihen, että

häirintäyhdyshenkilöiden joukossa on sekä luottamustoimija/-toimijoita, että henkilöstön jäsen/-jäseniä.

Häirintäyhdyshenkilön tehtävä on kuunnella tuomitsematta ja puuttua pyydettyä esille nousseisiin häirintätilanteisiin. Häirintäyhdyshenkilön tehtävänä on myös puuttua itse havaitsemaansa häirintään. Hän voi tarvittaessa keskeyttää esimerkiksi esityksen tai puheenvuoron, joka koetaan häiritseväksi tai syrjiväksi.

Tapahtumien aikana häirintäyhdyshenkilöt ovat tavoitettavissa pääasiassa henkilökohtaisesti, mutta muitakin yhteydenottoa voidaan käyttää. Käytössä on aina myös lomake, jolla häirinnästä voi ilmoittaa nimettömästi. Yhteydenottoa tehdessään on hyvä huomioida, että internetin saatavuus tai ajankäytölliset haasteet voivat vaikuttaa häirintäyhdyshenkilön nopeaan saavutettavuuteen. SAMOKin tapahtumassa häirintää tai syrjintää kokenut henkilö voi olla yhteydessä tapahtuman häirintäyhdyshenkilöön myös tapahtuman jälkeen.

Yhteydenoton saatuaan häirintäyhdyshenkilö ja häirintää kokenut henkilö keskustelevat tilanteesta ja mahdollisista toimenpiteistä. Häirintäyhdyshenkilö toimii luottamuksella, eikä ryhdy toimenpiteisiin ilman häirintää kokeneen henkilön lupaa. Halutessaan häirintää kokenut henkilö voi pitäytyä vaatimasta toimenpiteistä ja hakea häirintäyhdyshenkilöltä vain keskustelutukea.

Toimintaohjeita häirintätapauksessa

Jos koet häirintää, syrjintää tai epäasiallista käytöstä, ole yhteydessä tapahtuman häirintäyhdyshenkilöön.

- Kerro mitä olet kokenut tai mitä on tapahtunut.
- Keskustele häirintäyhdyshenkilön kanssa tilanteen ratkaisemisesta.

Jos koet tilanteen, jossa jotakuta muuta häiritään ja syrjitään ja haluat ilmoittaa siitä, ole yhteydessä tapahtuman häirintäyhdyshenkilöön.

- Kerro mitä olet nähnyt tai mitä on tapahtunut.
- Häirintäyhdyshenkilö on toiveestasi yhteydessä kokemasi tilanteen eri osapuoliin.

Vaikka et olisi varma siitä, oliko joku tilanne häirintää vai ei, voit ottaa yhteyttä häirintäyhdyshenkilöön ja keskustella tilanteesta.

Saatuaan tiedon häirintätilanteesta häirintäyhdyshenkilö toimii luottamuksella ja häirityn henkilön suostumuksesta. Häirintäyhdyshenkilö voi:

- Ottaa yhteyttä häirintätilanteen osapuoliin ja keskustella tapahtuneesta.
- Järjestää häirintätilanteen molemmille osapuolille mahdollisuuden keskustella tapahtuneesta.
- Neuvoa häirintätilanteen osapuolia ottamaan yhteyttä erilaisiin tukipalveluihin esim. puhelinpalvelut.
- Koota toimenpiteistä päättävän ryhmän.

Häirintätilanteen ollessa räikeä, loukkaava, toistuva tai rikoslaissa määritelty teko, häirintäyhdyshenkilö kokoaa toimenpiteistä päättävän ryhmän, joka koostuu SAMOKin toimiston väestä. Ryhmä koostuu vähintään kolmesta henkilöstä ja ryhmän päätöksen on oltava yksimielinen. Toimenpiteistä päättävä ryhmä voi:

- Ottaa yhteyttä häirinnästä syytetyn henkilön esihenkilöön (esimerkiksi hallituksen tai edustajiston puheenjohtaja tai toiminnanjohtaja)
- Päättää mahdollisista kurinpitotoimista kuten varoituksen antamisesta, ohjelmaosiosta tai tapahtumasta poistamisesta tai porttikiellosta SAMOKin tapahtumiin.

Käsitteitä

Yhdenvertaisuus tarkoittaa että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän [sukupuolestaan](#) tai sukupuolen ilmaisustaan, iästään, [etnisestä tai kansallisesta alkuperästään](#), [kansalaisuudestaan](#), [kielestään](#), [uskonnostaan](#) ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, [vammastaan](#), [terveydentilastaan](#), [seksuaalisesta suuntautumisestaan](#) tai [muusta henkilöön liittyvästä syystä](#).¹ Suomen perustuslain 6 §:ssä todetaan ihmiset yhdenvertaisiksi² ja yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä kielletään yllä mainittuihin ominaisuuksiin perustuva välillinen ja välitön syrjintä, sekä häirintä³.

Syrjintä on ihmisoikeudet.net -sivuston mukaan ihmisten eriarvoista kohtelua, tai erilaiseen asemaan asettamista jonkin yksilön ominaisuuden perusteella.⁴ Syrjinnällä on erilaisia muotoja. **Välitön syrjintä** on sitä, kun ihmistä kohdellaan jonkin hänen henkilökohtaisen ominaisuutensa takia huonommin kuin jotakuta toista samanlaisessa tilanteessa. **Välillinen syrjintä** tarkoittaa sitä, että näennäisesti neutraali sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun henkilön muita epäedullisempaan asemaan henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. **Moniperusteisella syrjinnällä** tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista kahden tai useamman eri syrjintäperusteen perusteella. **Läheissyrjintä** taas tarkoittaa syrjintää siksi, että henkilön läheinen kuuluu esimerkiksi tiettyyn vähemmistöön.⁵

Häirintä on Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Häirintä on käyttäytymistä, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti. Häirinnässä henkilö luo kiellettyyn syrjintäperusteeseen liittyvän halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin, joka kohdistuu toiseen henkilöön.⁶

Epäasiallinen kohtelu on lain, yleisen hyvän tavan tai omien työvelvollisuuksien vastaista käyttäytymistä tai toimintaa toista kohtaan työssä. Usein se on järjestelmällistä ja jatkuvaa, mutta kyse voi olla myös yksittäisestä tapahtumasta. Kohteena voi olla kuka tahansa työyhteisön jäsen.⁷

¹ [Yhdenvertaisuus - Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#). Vierailtu 26.4.2023.

² [Suomen perustuslaki 731/1999. FINLEX](#). Vierailtu 3.4.2023.

³ [Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. FINLEX](#). Vierailtu 3.4.2023.

⁴ [TAUSTAPAPERI - Osio 4 SYRJINTÄ JA YHDENVERTAISUUS. ihmisoikeudet.net](#). Vierailtu 3.4.2023.

⁵ [Syrjintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#). Vierailtu 26.4.2023.

⁶ [Häirintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#). Vierailtu 3.4.2023.

⁷ [Häirintä ja epäasiallinen kohtelu - Työturvallisuuskeskus](#). Vierailtu 3.4.2023.

Stereotypialla tarkoitetaan yleistävää mielipidettä ryhmästä tai yksilöstä tietyn ryhmän jäsenenä. Niin myönteiset kuin kielteiset stereotypiat johtavat yksipuoliseen tapaan nähdä toinen henkilö. Stereotypioihin liittyy yleensä ennakkoluuloja, eli käsityksiä, jotka ovat syntyneet ennen ihmiseen tai asiaan tutustumista. Ennakkoluulot voivat olla vääristyneitä ja kohdistuvat usein tiettyyn ihmisryhmään, kuten johonkin vähemmistöön. Stereotypiat ja ennakkoluulot ohjaavat käyttäytymistä stereotypian kohdetta kohtaan ja voivat siksi johtaa häirintään, syrjintään tai kiusaamiseen.

Rasismilla tarkoitetaan oletetun ihmisryhmän arvottamista toisten alapuolelle esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kulttuurin, kansalaisuuden, uskonnon tai äidinkielen perusteella. Rasismi onkin ytimekkäästi ihmisarvon alentamista.⁸ Rasismiin kuuluu usein se, että omaa ryhmää pidetään parempana kuin toisten ryhmiä. Rasismi aiheuttaa eriarvoistumista ja vahingoittaa sen kohteiden lisäksi koko yhteiskuntaa. Rasismia käytetään vallan välineenä.⁹

Seksuaalinen häirintä ja häirintä sukupuolen perusteella ovat syrjintää. Rikoslain mukaan seksuaalinen ahdistelu tarkoittaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavaa fyysistä tekoa, tai voimakkuutensa tai toistuvuutensa vuoksi sellaiseen rinnastuvaa sanallista, tai muuta tekoa. Viestit ja kuvatkin voivat siis olla seksuaalista ahdistelua.¹⁰

Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen ovat aina henkilökohtaisia asioita. Sukupuoli-identiteetti on ihmisen kokemus tai määritelmä omasta sukupuolestaan. Seksuaalisessa suuntautumisessa taas on kyse siitä, keihin ihminen tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetovoimaa. Emme voi päätellä henkilön identiteettiä esimerkiksi ulkoisista tekijöistä, kuten fyysisistä ominaisuuksista, nimestä, äänestä, tai pukeutumisesta.¹¹ Siksi tulee välttää oletuksia toisen sukupuolesta, tai esimerkiksi parisuhteista.

Terveydentila ja vammat viittaavat henkilön terveyteen ja sairauksiin liittyvien asioiden kokonaisuuteen. Terveydentila kattaa psyykkisen, fyysisen ja neurologisen toimintakyvyn. Henkilön toimintakykyä ei voi päätellä ulospäin, eikä siitä tule udella tai olettaa.¹²

Muita henkilöön liittyviä syitä voivat olla esimerkiksi henkilön ikä, sosioekonominen tausta, perhe- tai parisuhdestatus, yhteiskunnallinen asema, työttömyys, asunnottomuus, varallisuus, asuinpaikka, ulkonäkö, mielipide, poliittinen vakaumus tai yhdistystoimintaan osallistuminen.¹³

⁸ [Opas antirasisti useampaan koulutusjärjestelmään - Mixed Finns ry](#). Vierailtu 3.4.2023.

⁹ [Katso rasismin määritelmä ja muodot - Punainen Risti](#). Vierailtu 3.4.2023.

¹⁰ [Seksuaalinen häirintä - THL](#). Vierailtu 3.4.2023.

¹¹ [Sateenkaarisanasto - SETA](#). Vierailtu 26.4.2023.

¹² [Hyvinvointi ja terveyserot, keskeiset käsitteet - THL](#). Vierailtu 26.4.2023.

¹³ [Syrjintäperusteet - Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#). Vierailtu 26.4.2023.